

Kulturmiljöindikatorer i Skåne

- uppföljning av miljömålen
God bebyggd miljö och
Levande sjöar och vattendrag

Natur- och Kulturmiljö

Erika Nilsson

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Titel: Kulturmiljöindikatorer i Skåne – uppföljning av miljömålen God bebyggd miljö och Levande sjöar och vattendrag

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne Län

Författare: Erika Nilsson

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne Län
Miljöenheten
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00
lansstyrelsen@m.lst.se

Copyright: Innehållet i denna rapport får gärna citeras eller refereras med uppgivande källa

Upplaga: 40 exemplar

ISBN: 91-85363-33-2

Layout: Länsstyrelsen i Skåne län

Tryckt: Länsstyrelsen i Skåne län

Omslagsbild: Klostergården, Lund

Innehållsförteckning

Inledning	4
Prioriterade kulturmiljöindikatorer i Skåne	4
Kulturmiljöindikatorer för God bebyggd miljö	5
• Antikvarisk kompetens i kommunerna	
• Kommunernas kulturmiljöprogram	
• Riksintresse som omfattas av detaljplan, områdesbestämmelser eller kulturresevat	
• Områden karterade genom byggnadsinventeringar	
• Byggnadsminnen	
• Q/q i detaljplaner	
• Områdesbestämmelser för kulturmiljöer	
• Rivningsförbud i detaljplan	
Kulturmiljöindikatorer för Levande sjöar och vattendrag	25
• Inventerade vattendrag	
• Vattendrag med åtgärdsprogram	
• Restaurerade vattendrag	
• Skyddade sjöar och vattendrag	
Diskussion	34
Referenser	36
Bilaga	
Indikatorer i olika presentationer och rapporter	

Inledning

Syftet med projektet är att ta fram indikatorer för att följa upp miljömålen God bebyggd miljö, delmålen om planeringsunderlag om kulturhistoriska värden samt skydd av kulturhistorisk värdefull bebyggelse. Flera förslag till kulturmiljöindikatorer har arbetats fram de senaste åren genom olika projekt. Flera av dessa bedömdes vara möjliga att tillämpa i Skåne.

I uppdraget ingick att prioritera bland indikatorerna för kulturmiljövård, ta fram underlag till dessa och beskriva tillvägagångssätt i en kortfattad vägledning. Resultatet kan sedan presenteras i bild och text på hemsidan för Skånes miljömål.

Inom projektet behandlades även Levande sjöar och vattendrag där förslag till kulturmiljöindikatorer presenterades.

Rapportarbetet har utförts av Erika Nilsson i samarbete med Hans Åström och Suzanne Pluntke, alla kulturmiljösektionen på Länsstyrelsen i Skåne län. Även Petter Eiring, plan- och bostadssektionen, David Lindegren och Johanna Pivén, båda miljöövervakning, har deltagit.

Prioriterade kulturmiljöindikatorer i Skåne

Nedan följer de kulturmiljöindikatorer för miljömålen God bebyggd miljö och Levande sjöar och vattendrag som bedöms ha högsta prioritet för uppföljning av dessa två miljömål på Länsstyrelsen i Skåne län. En del av de presenterade indikatorerna har redan satts i drift eller kan så göras med liten arbetsinsats. Andra kräver mer arbete initialt. Varje indikator presenteras med information om förutsättningar och definitioner, datainsamling, presentation och analys. Därefter följer förslag till text som ska finnas på hemsidan för Skånes miljömål.

Ansvar för uppföljning, sammanställning och analys av dessa indikatorer ligger på Länsstyrelsen i Skåne län och ska utföras årligen. Avdelningen för tvärsektoriella uppdrag kommer att ha en samordnande roll i uppföljningsarbetet. Resurser behöver avsättas och att arbetet inplaneras i en handlingsplan. I vissa fall berör en indikator flera ämnesområden och uppföljning, sammanställning och analys utförs av en annan sektion än kulturmiljö. Det är dock alltid kulturmiljösektionens ansvar att se till att kulturmiljöaspekterna lyfts fram, även om sektionen inte står som ansvarig för indikatorn.

Miljömålet God bebyggd miljö är uppdelat i flera delmål för Skåne. De delmål som har tydlig koppling till kulturmiljö är:

Planeringsunderlag om kulturhistoriska och estetiska värden, delmål 1b

Senast år 2010 skall fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för hur kulturhistoriska och estetiska värden skall tas till vara och utvecklas.

För delmål 1b finns följande åtgärder med koppling till kulturmiljö:

- 22.** Arbetet med ett regionalt kulturmiljöprogram slutförs.
- 23.** Lokala program utarbetas för att bevara de kulturhistoriska och estetiska värdena i kommunen och dessa arbetas in i ställningstaganden i översikts- och detaljplaner.
- 24.** Samarbetet och informationsinsatserna om kulturmiljö, arkitektur och estetik ökar.

Skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, delmål 2

Den kulturhistoriska värdefulla bebyggelsen skall senast år 2010 vara identifierad och ett program skall finnas för skydd av dess värden. Samtidigt skall minst 25 procent av den värdefulla bebyggelsen vara långsiktigt skyddad.

För delmål 2 finns följande åtgärder med koppling till kulturmiljö:

- 39.** Tillgång finns till kommun- eller stadsantikvarie samt stadsarkitekt.
- 40.** Arbetet intensifieras för att säkerställa kulturhistoriskt värdefull bebyggelse med syfte att nå målet 25 procent till år 2010.

41. Insatser görs för att ytterligare öka kompetensen om hur plan- och bygglagen kan användas för att säkerställa kulturmiljövärden. Det görs bland annat genom regelbundna kommunbesök.

42. Användningen av byggmaterial med lokal och regional karaktär främjas.

43. Informationsinsatser om vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse riktad till fastighetsägare och byggföretag genomförs.

44. I kulturhistoriskt värdefulla områden införs rivnings- och bygglovsplikt för byggnader som används inom fiske-, jord- och skogsbruk. Det kan göras med hjälp av detaljplaner eller områdesbestämmelser.

Antikvarisk kompetens i kommunerna

Förutsättningar och definitioner

Indikatoren visar *antalet kommuner med antikvarisk kompetens* enligt nedanstående definition.

Med antikvarisk kompetens menas att kommunen antingen ska:

- Ha tillgång till egen antikvarisk kompetens (med antikvarisk kompetens menas en person med relevant utbildning med arbetsuppgift att tillvarata kulturmiljövärden)

Eller

- Ha träffat ett avtal (till exempel med ett länsmuseum) om köp av kompetensen minst motsvarande en 20% tjänst (1 dag/vecka).

I arbetsuppgifterna ska ingå att:

- Ta fram underlag till och delta i fysisk planering och handläggning av bygglov/bygganmälan. En person med uppgift enbart som skriftlig remissinstans uppfyller *inte* kravet på tillgång till antikvarisk kompetens.

Ovanstående definition är utförd av Boverket i samarbete med Riksantikvarieämbetet.

Antikvarisk kompetens, främst i kommunerna, är en förutsättning för att identifiera och på ett ändamålsenligt sätt ta tillvara kulturhistoriska värden. Andra faktorer är till exempel kommunens förhållningssätt till dessa frågor och hur mycket resurser som satsas.

Datainsamling

Det är Länsstyrelsen som samlar in data för indikatorn. Bedömningen är att datainsamlingen idag består av att fråga kulturmiljösektionen om situationen i länet. För detta beräknas tidsåtgången vara marginell.

Presentation

Varje länsstyrelse ansvarar för datainsamling, sammanställning och analys av indikatorn. Dataunderlaget ska förmedlas till miljömålsportalen och RUS/GUS. Sammanställning och analys ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys av indikatorn

Att koncentrera sig enbart på om kommunantikvarie finns eller ej visar naturligtvis inte hela sanningen. Det finns olika sätt att använda sig av kompetensen och det är inte garanterat att det sker på bästa sätt eller med den frekvens som krävs. Även andra tjänstemän än kommunantikvarierna och länsmuseum kan inneha kompetens. Att det finns antikvarisk kompetens bör dock indikera att de kulturhistoriska värdena tillgodoses och ges utrymme på ett annat sätt än om kompetensen inte funnits där. Utgångspunkten är att ju mer utrymme för antikvarisk medverkan desto högre kvalitet i behandlingen av värdena.

I en uppföljning av stads-/kommunantikvariens arbete kan frågor, som i en del rapporter behandlats som indikatorer, ligga till grund för en analys och bedömning. Exempel på frågor är antal remisser angående kulturhistorisk värdefull bebyggelse och tid för antikvariska frågor i bygglovsprocessen.

Text till hemsidan, Skåne

Tidigare delade kommunerna Simrishamn, Sjöbo, Skurup, Tomelilla och Ystad (SÖSK) på en antikvaretjänst. Besparningar under 2004 medförde att tjänsten inte längre kunde finansieras. Antikvarisk kompetens fanns dessutom i Helsingborg, Höganäs, Kristianstad, Landskrona, Lund och Malmö. År 2003 fanns således antikvarisk kompetens i elva av Skånes 33 kommuner, vilket

motsvarar 33% av målet att alla kommuner ska ha tillgång till antikvarisk kompetens. Indragningen av antikvaretjänsten i de fem SÖSK-kommunerna medförde att endast sex skånska kommuner hade tillgång till antikvarisk kompetens 2004.

Andra kommuner, som Burlöv, Svedala och Vellinge, hade visserligen tillgång till viss antikvarisk kompetens 2004. Dock användes inte kompetensen i tillräcklig utsträckning eller för de arbetsuppgifter som krävs för att uppfylla kraven på antikvarisk kompetens enligt nedanstående definition.

Med antikvarisk kompetens menas att kommunen antingen ska ha tillgång till egen antikvarisk kompetens (med antikvarisk kompetens menas en person med relevant utbildning med arbetsuppgift att tillvarata kulturmiljövärden), eller ha träffat ett avtal (till exempel med ett länsmuseum) om köp av kompetensen minst motsvarande en 20% tjänst (1 dag/vecka). I arbetsuppgifterna ska ingå att ta fram underlag till och delta i fysisk planering och handläggning av bygglov/bygganmälan. En person med uppgift enbart som skriftlig remissinstans uppfyller inte kravet på tillgång till antikvarisk kompetens.

Antikvarisk kompetens, främst i kommunerna, är en förutsättning för att identifiera och på ett ändamålsenligt sätt ta tillvara kulturhistoriska värden. En stor del av bevarandearbetet sker på kommunal nivå. Kompetensen ska finnas där själva bevarandearbetet utförs. Program ska genomföras, förvaltas och utvecklas och arbetet ska samordnas. Program ska även vara underlag för ett aktivt arbete mot ett säkerställt av de utpekade värdena, som i översiktsplaner, detaljplan eller områdesbestämmelse.

Andra faktorer är kommunens förhållningssätt till dessa frågor och hur mycket resurser som satsas. Risken om kompetens saknas är att strategiska bedömningar för de kulturhistoriska och estetiska värdena inte genomförs. Arbetet med översiktsplaneringen är här av stor betydelse. Därtill används ej gällande lagstiftning fullt ut i syfte att skydda dessa värden. Om antikvarien endast används som remissinstans är de viktiga frågorna redan avgjorda. Antikvarien får då rollen som nejsägare, vilket kan uppfattas som bromsande av utvecklingen. Det är av största vikt att den antikvariska kompetensen kommer tidigt in i processen för både bygglov och annan planering. Om de antikvariska frågorna integreras med övrig planering ökar förutsättningarna för att bevarande och förnyelse kan ske parallellt.

Kommunala kulturmiljöprogram

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn är indelad i två steg, den första delen av indikatorn visar *antalet kommuner med kulturmiljöprogram* enligt nedanstående definition. Den andra delen visar *antalet kommuner med kulturmiljöprogram inarbetade i översiktsplan*, även den se nedanstående definition.

För att kommunen ska anses ha kulturmiljöunderlag som fyller funktionen av kulturmiljöprogram och strategi krävs att dokumentet sammantaget:

- Tydliggör kulturvärdena i hela kommunen
- Har identifierat särskilt värdefulla områden
- Anger strategier/förhållningssätt till hur kulturvärdena skall tillvaratas och utvecklas.

Kulturmiljöprogrammets strategier/förhållningssätt ska därtill:

- återfinnas i ett politiskt behandlat dokument med någorlunda aktualitet (högst 8 år gammalt), till exempel i översiktsplan.

Dessutom ska:

- Materialet enligt ovan vara relevant, heltäckande och aktuellt.

Definitionen är utförd av Boverket i samarbete med Riksantikvarieämbetet.

I arbetet med kulturmiljöprogram bör även vad som avses med kulturmiljövärden tydliggöras. Det är viktigt att inte enbart belysa den byggda miljön, utan även lyfta fram betydelsefulla delar som till exempel markanvändning, strukturer och samband.

Datainsamling

Boverket ansvarar för datainsamlingen för indikatorn. Genom den årliga Bostadsmarknadsenkäten till Sveriges alla kommuner lämnas uppgifter till underlaget.

Presentation

Boverket ansvarar för analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Hela landet*. Även *Text till hemsidan, Fördjupning* förvaltas av Boverket. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska sammanställa och analysera indikatorn utifrån ett skånskt perspektiv, vilket ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålportalen.

Analys

Planeringsunderlagen är viktiga för att uppnå målen. Ett kommunalt kulturmiljöprogram utgör grunden för arbetet med kulturhistoriska värden. Dessa frågor skall sedan, utifrån kulturmiljöprogrammet, inarbetas i strategiska dokument som översiktsplan.

Det underlag som finns på strategisk nivå i form av översiktsplan är dock inte tillräckligt som program eller strategi för hur kulturhistoriska värden ska tas till vara och utvecklas, eller för att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse är skyddad. För det krävs att skydd, rivningsförbud och bygglov även inarbetas i detaljplaner och att kulturvärden lyfts i områdesbestämmelser.

I Bostadsmarknadsenkäten, utskickad av Boverket, redovisar kommunerna svar på frågan om det finns planeringsunderlag och dessa frågor är inarbetade i översiktsplan. Länsstyrelsen tar därefter del av svaren. Svaren på frågan om kulturmiljöprogram bör dock analyseras och utvecklas även av kulturmiljöfunktionen/ansvarig för indikatorer.

I Bostadsmarknadsenkäten finns följande frågeställningar:

År 2003:

- Tillvaratagande och utveckling av kulturhistoriska och estetiska värden för kommunen som helhet – om det finns särskilt program och/eller inarbetat frågorna i ÖP

År 2004

- Tillvaratagande och utveckling av kulturhistoriska värden – om det finns särskilt program och/eller inarbetat frågorna i ÖP

År 2004 svarade 22 av Skånes 33 kommuner att de hade program för tillvaratagande och utveckling av de kulturhistoriska värdena. Det är dock tveksamt om ovanstående definition var fastställd vid frågetillfället. Till exempel visar en sammanställning i rapporten *Kulturmiljövård i de skånska kommunerna*, Länsstyrelsen i Skåne län 2003 att underlagen generellt är äldre än åtta år. Om programmen därtill ska vara politiskt antagna och därefter inarbetade i översiktsplan som ej är äldre än åtta år minskar antalet betydligt.

Det finns krav på att områden av riksintresse måste behandlas i översiktsplanen, men det är kommunen som avgör om även bebyggelse av lokalt intresse tas upp. En översiktsplan är inte juridiskt bindande med ligger till grund för kommunens planering och måste därför hållas aktuell. En indikator eller uppföljning på annat sätt som visar om kulturmiljöer behandlas i översiktsplaneringen är därför av stor betydelse för uppföljningen av miljömålen.

Det är av största vikt att samtliga kommuner har tillgång till samma fastställda definition av vad som menas med kulturmiljöprogram för att enkätsvaren ska fungera för uppföljning av miljömålet och som indikator i jämförande studier. Med Bostadsmarknadsenkäten bör följa en lista över definitioner. Detsamma gäller skillnaden i översiktsplaneringen om endast riksintressen för kulturmiljövärdena behandlats, eller om kommunen även inarbetat strategier/förhållningssätt utifrån ett kulturmiljöprogram.

Text på hemsidan, Skåne

Tjugotvå kommuner, alltså två tredjedelar av Skånes 33 kommuner, anger 2004 att de har program för tillvaratagande och utveckling av de kulturhistoriska värdena. Nästan alla, 30 kommuner, anger att de behandlar frågorna i sin översiktsplan. Det råder dock tveksamhet kring om kommunerna avser kommunalt kulturmiljöprogram enligt nedanstående definition och om dess strategier/förhållningssätt är inarbetade i översiktsplan på så sätt som avses. Åtgärder krävs för att stimulera och utveckla kommunernas arbete med planeringsunderlag för att nå miljömålen. Länsstyrelserna och Boverket har som uppgift att stödja detta arbete. Länsstyrelsen i Skåne färdigställde 2004 ett regionalt kulturmiljöprogram som ett underlag för kommunernas arbete.

Den fysiska planeringen är ett viktigt styrmedel för att kunna uppnå en god bebyggd miljö. Idag förstörs stora delar av det byggda kulturarvet successivt genom rivning eller okänsliga ombyggnader. Även tätortsutbyggnad och förändringar inom infrastruktur, jordbruk och industri utsätter byggnader och kulturlandskap för ett stort förändringstryck.

Bebyggelseinventeringar ger kunskap om var den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen finns och vilka värden den besitter, vilket bör ligga som grund för olika program och strategier för hur bebyggelsemiljöer bäst tillvaratas, brukas, förvaltas och utvecklas. Program och strategier för tillvaratagande och utveckling av kulturhistoriska värden ger underlag för att i den fysiska planeringen och samhällsbyggandet hantera dessa frågor. Det är viktigt att målsättningar och strategier för de kulturhistoriska värdena tas upp i översiktsplanen, eftersom den är vägledande för senare beslut enligt Plan- och bygglagen.

För att kommunen ska anses ha kulturmiljöunderlag som fyller funktionen av kulturmiljöprogram och strategi krävs att dokumentet sammantaget:

- *Tydliggör kulturvärdena i hela kommunen*
- *Har identifierat särskilt värdefulla områden*
- *Anger strategier/förhållningssätt till hur kulturvärdena skall tillvaratas och utvecklas.*

Kulturmiljöprogrammets strategier/förhållningssätt ska därtill:

- *återfinnas i ett politiskt behandlat dokument med någorlunda aktualitet (högst 8 år gammalt), till exempel i översiktsplan.*

Dessutom ska:

- *Materialet enligt ovan vara relevant, heltäckande och aktuellt.*

Definitionen är utförd av Boverket i samarbete med Riksantikvarieämbetet.

I arbetet med kulturmiljöprogram bör även vad som avses med kulturmiljövården tydliggöras. Det är viktigt att inte enbart belysa den byggda miljön, utan även lyfta fram betydelsefulla delar som till exempel markanvändning, strukturer och samband.

Riksintresse som omfattas av detaljplan, områdesbestämmelser eller kulturresevat

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar areal av riksintresse för kulturmiljövården som omfattas av detaljplan, områdesbestämmelser eller kulturresevat.

Riksintressen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt skadar dess värden. Detaljplan, områdesbestämmelse utgör inte ett skydd för kulturmiljövården, men skapar underlag och möjligeter att skydda.

Datainsamling

Boverket har beslutat att indikatorn ska sättas i drift 2005 och ansvarar för insamling av data för uppföljningen. Som förslaget ser ut kommer det ske genom en enkätförfrågan till länsstyrelsernas planenheter, för Länsstyrelsen i Skåne län nya plan- och bostadssektionen. Om det finns ett digitalt detaljplaneregister kan det istället samköras. På Länsstyrelsen i Skåne län finns inte något digitalt register.

Presentation

Boverket ansvarar för analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Hela landet*. Även *Text till hemsidan, Fördjupning* förvaltas av Boverket. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska sammanställa och analysera indikatorn utifrån ett skånskt perspektiv, vilket ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys

Enligt miljöbalken kan områden utses till riksintresse för kulturmiljövård med flera. Det innebär att dessa områden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt skadar de värden som konstituerar riksintresset. Riksintresse ska enligt lag följas upp i översiktsplan där kommunen ska redogöra för hur värdena ska säkerställas. Länsstyrelsen granskar kommunernas detaljplaner och områdesbestämmelser så att riksintresset tillgodoses. Kommunen kan tvingas anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelse efter föreläggande av regeringen.

Länsstyrelsen ansvarar för bildandet av kulturresevat i länet. År 2004 finns inget sådant område i Skåne. Även kommuner kan inrätta kulturresevat.

Idag finns 95 riksintressen för kulturmiljövård i Skåne. Riksintressena har ofta kritiserats som otydligt och oskäligt avgränsade, dåligt beskrivna eller omotiverade. Det är angeläget att genomföra en översyn av riksintressena.

I rapporten *Indikatorer för kulturhistorisk bebyggelse* förespråkas en variant på denna indikator; antalet skyddsbestämmelser i detaljplan eller områdesbestämmelse i områden av riksintresse för kulturmiljövärden. En förutsättning för den indikatorn är att indikatorerna antalet Q/q i detaljplan och områdesbestämmelser för kulturmiljövärden tas i drift.

Fördelen med indikatorn är att det är en relativt enkelt att statistiskförsörja och belägga bristande måluppfyllelse. För att konstatera måluppfyllelse krävs dock en utvärdering motsvarande kommunal antikvarisk kompetens och kommunala kulturmiljöprogram. Nackdelen med indikatorn är att även om det finns en detaljplan innebär det inte att det finns ett skydd. En plan utgör dock en förutsättning för skydd. Därtill är nivån på beskrivningar och avgränsningar olika i riksintresse, kulturresevat respektive skyddad bebyggelse. Riksintressena beskrivs i stora drag om omfattar större områden. Kulturresevat avser oftast en mindre avgränsad yta, medan q i detaljplan avser enskild byggnad.

Text till hemsidan, Skåne

Text till hemsidan för Skånes miljömål publiceras i samband med att indikatorn sätts i drift.

Områden karterade genom byggnadsinventeringar

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar troligen *areal som är karterade genom byggnadsinventeringar*.

Idag finns ingen definition för vad som menas med byggnadsinventering i det här sammanhanget. Definitionen bör utformas av Boverket och Riksantikvarieämbetet. Det bör dock vara av betydelse, i likhet med kommunala kulturmiljöprogram, att byggnadsinventeringen följs upp i dokument som är max 8 år.

Datainsamling

Boverket har beslutat att indikatorn ska sättas i drift 2005 och ansvarar för insamling av data för uppföljningen. Som förslaget ser ut kommer det ske genom en enkätförfrågan till länsstyrelserna.

Presentation

Boverket ansvarar för analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Hela landet*. Även *Text till hemsidan, Fördjupning* förvaltas av Boverket. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska sammanställa och analysera indikatorn utifrån ett skånskt perspektiv, vilket ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys

Bebyggelseinventeringar är viktiga för att uppnå målen. En inventering, tillsammans med ett kommunalt kulturmiljöprogram, utgör grunden för arbetet med kulturhistoriska värden. Dessa fungerar som ett kunskapsunderlag i arbetet med kulturhistoriskt värdefull bebyggelse när skydd, rivningsförbud och bygglov ska inarbetas i detaljplaner och när kulturvärden lyfts i områdesbestämmelser.

Text till hemsidan, Skåne

Text till hemsidan för Skånes miljömål publiceras i samband med att indikatorn sätts i drift.

Byggnadsminnen

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *antalet byggnadsminnen enligt Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister*.

En byggnad som anses vara synnerligen märklig och som speglar samhällets historia och utveckling kan förklaras som byggnadsminne enligt Kulturminneslagen kap. 3 samt förordningen om statliga byggnadsminnen, vilket är det mest långtgående skydd som finns inom kulturmiljövården. Det är dock endast ett fåtal byggnader som kommer ifråga för detta skydd.

Datainsamling

Riksantikvarieämbetet ansvarar för datainsamlingen av indikatorn. Genom utdrag ur bebyggelseregistret kan inrapportering till miljömålsportalen ske årligen. Därtill upprättar Länsstyrelsen förteckning över länets byggnadsminnen.

På www.miljomal.nu redovisas antal byggnadsminnen enligt Kulturminneslagen kap. 3 samt förordningen om statliga byggnadsminnen.

Presentation

Riksantikvarieämbetet ansvarar för analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Hela landet*. Även *Text till hemsidan, Fördjupning* förvaltas av Riksantikvarieämbetet. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska sammanställa och analysera indikatorn utifrån ett skånskt perspektiv, vilket ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys

I texten nedan betonas byggnadsminnen av profan bebyggelse. Ett uppdrag är att titta vidare på möjligheterna att finna en indikator för den skyddade bebyggelsen som kyrkor uppförda före utgången av år 1939 och de kyrkor byggda efter 1939 som skyddas enligt KML. Det bör dock göras central från Riksantikvarieämbetet.

Precis som nedanstående text tar upp behövs en större spridning för byggnadsminnen gällande kategorier, tid och geografi. Att aktivt arbeta för detta är ett sätt att få ökad kvalitet. Det vore även intressant att titta på vad som är skyddat, till exempel där endast byggnaden som skyddas eller där även omgivande miljö ingår.

Text på hemsidan, Skåne

I Skåne län finns 172 byggnadsminne i enskild ägo och 34 i statlig. Det har varit en jämn ökning av antalet byggnadsminnen sedan 1990, då antalet var cirka 110 stycken.

Ett flertal beslut omfattar anläggningar med en mängd byggnader. Flest enskilda byggnadsminnen finns i Helsingborgs, Kristianstads, Lunds, Malmö och Ystads kommuner, frånsett Kristianstads kommun med en koncentration till respektive kommuns huvudort. Sett utifrån byggnadskategorier dominerar bostadsbebyggelsen, placerad huvudsakligen i städerna. Näst största kategori är slott och herresäten. Bebyggelsens ålder är starkt koncentrerad till 1800-talet, men i övrigt jämnt fördelad på återstående sekler från medeltid till 1900-tal.

Byggnader och bebyggelsemiljöer är en viktig del av länets kulturarv och de är en tillgång för människor som bor, lever och vistas där. De berättar på ett mångfacetterat sätt om gångna tider och utgör en utgångspunkt för orientering i vår egen tid. Det är därför viktigt att ett representativt urval av länets byggnader ges ett långsiktigt skydd mot rivning eller ovarsamma förändringar. Byggnader som utifrån sitt kulturhistoriska värde bedöms som synnerligen märkliga kan skyddas som byggnadsminnen enligt 3 kap lagen (1988:950) om kulturminnen mm.

Länsstyrelsen anser det angeläget att uppmärksamma de bebyggelsekategorier som saknas, samt den tidsmässiga och geografiska skevhet som finns, och därigenom bredda urvalet av byggnadsminnen. Byggnadskategorier som är viktiga att uppmärksamma är bland annat landsbygdens överloppsbebyggelse, industrier, det framväxande konsumtionssamhället, regionalt byggnadsskick efter 1850 och modern bebyggelse.

Det är endast en liten andel av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i Skåne län som kan komma ifråga för byggnadsminnesförklaring. Huvuddelen av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bör skyddas av kommunerna genom Plan- och bygglagen. Idag saknas emellertid såväl en heltäckande identifiering av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som uppgifter om det totala antalet skyddade byggnader (oavsett skyddsform) i länet. För att snabbare kunna öka antalet byggnadsminnen krävs större resurser både för Länsstyrelsens arbete med byggnadsminnesförklaringar och för vård- och underhållsinsatser på byggnadsminnena.

Q/q i detaljplan

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *antalet skyddsbestämmelser i detaljplan enligt 3 kap 12 § PBL* för uppföljning av antalet kulturhistoriskt värdefulla byggnader med juridiskt skydd. Ett q i en detaljplan kan dock omfatta flera byggnader.

Huvuddelen av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bör kunna skyddas av kommunerna genom Plan- och bygglagen. Idag saknas emellertid såväl en heltäckande identifiering av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som uppgifter om det totala antalet skyddade byggnader (oavsett skyddsform) i länet.

Datainsamling

Idag finns ingen tillgänglig statistisk över antalet Q/q i detaljplaner.

Alla antagna detaljplaner finns tillgängliga i planfunktions arkiv på Länsstyrelsen i Skåne län. Rutinen är att innan en detaljplan fastställs i kommunen går den till planfunktionen. Om handläggaren bedömer att det rör kulturmiljövärden går den på remiss till kulturmiljöfunktionen. Det ska gälla om det är Q/q eller allmänt kulturmiljövärden i planen. Det finns dock inget krav att om det är Q/q i planen att den automatiskt ska gå till kulturmiljöfunktionen.

Ett projekt som går ut på att räkna alla Q/q i detaljplaner måste genomföras för att utgöra ett grundmaterial för kommande uppföljning. Genom projektet bör en databas upprättas, ett verktyg som ska användas i det fortsatta uppföljningen och

uppdateringen av underlaget. I projektet bör även markeringar som k och w i vissa kommuner även räknas med då de fungerar som skydd.

För den därefter årliga uppgiften att räkna Q/q i detaljplaner krävs en översyn av rutinerna kring planärenden för att hitta en möjlighet att på enklaste sätt inrapportera Q/q i detaljplan. Ärendemängden uppskattas till cirka 1000 detaljplaner eller ändringar av detaljplaner per år. Av dessa har cirka 10% Q/q.

Alt 1) Kommunen rapporterar när Q/q används i detaljplan

Fördelen är att ansvaret läggs nära källan, det vill säga det är kommunen som själva bestämmer om Q/q. Nackdelen är att vi då ska samordna och kräva in uppgifter från 33 olika dataleverantörer. Därtill är att det kan vara stor osäkerhet i när och hur det rapporteras.

Alt 2) Plan- och bostadssektionen för in i databas när Q/q använts

Plan- och bostadssektionen får samtliga förslag till detaljplan för yttrande och kan då upprätta en rutin för att föra in i en databas när Q/q finns i förslaget. När planen sedan är antagen uppdateras databasen. Det är dock krångligt att ha två olika inmatningar i databasen.

En annan metod är att plan- och bostadssektionen kontrollerar alla antagna detaljplaner och då registrerar om den har Q/q. Det innebär en helt ny arbetsuppgift för den person som är mottagare av alla antagna detaljplaner. Samma förfarande kan också gälla områdesbestämmelser och rivningsförbud.

Alt 3) Kulturmiljösektionen tar del av alla fastställda detaljplaner och för in i databas när Q/q används

Kulturmiljösektionen får i dag cirka 300 detaljplaner från plan- och bostadssektionen. Nackdelen om kulturmiljösektionen ska registrera Q/q är att de inte ser den fastställda planen som rutinerna är idag. Om kulturmiljösektionen ska registrera antagna planer med Q/q måste den skickas från mottagaren på plan- och bostadssektionen till någon på kulturmiljösektionen som registrerar.

Presentation

Länsstyrelsen ansvarar för sammanställning, analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal.

Länsstyrelsen i Skåne län kan länka från till presentationen på miljömålsportalen www.miljomal.nu.

Analys

Planbeteckningarna Q/q kan av fastighetsägare uppfattas som ett positivt erkännande från samhällets sida att deras byggnad har ett särskilt värde. I vissa fall kan det dock upplevas som restriktioner eller begränsningar som kan inverka negativt på fastighetens värde.

Vissa menar därtill att det finns en restriktiv hållning från kommunens sida på grund av att ersättningskrav ska väckas vid q-märkning. Istället används då beteckningarna k, f eller v. Ett projekt får utvisa vad som ska räknas i Skåne län. Till detta kan föras att en del kommuner kan vara av uppfattningen att befintligt bevarandeprogram utgör tillräckligt långsiktigt skydd, och därför inte använder några beteckningar i planerna.

Indikatorn har således många felkällor och problem, varför det är av största vikt att tydligt redogöra hur kulturmiljöindikatorn används. Q/q tillsammans med andra skyddsbestämmelser, varsamhetsbestämmelser och hänsynsbestämmelser skapar en bättre helhetsbild än om undersökningen endast koncentrerats till Q/q.

Vid en räkning av antalet q och kommande datainsamling finns problematik som att om samma bestämmelser gäller samtliga byggnader i planområdet betecknas inte varje byggnad med q, utan planbestämmelsen står istället i kanten av plankartan. Det medför att ett q kan omfatta en eller flera byggnader. En annan är att betydelsen av q kan variera.

Text till hemsidan, Skåne

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse är inget definitivt begrepp som kan avgränsas en gång för alla. Tidens gång, rivningar och förändringar gör att tidigare vanliga byggnadskategorier blir sällsynta och tillmäts ett större värde. Samhällsförändringar och ändrade synsätt medför förskjutningar inom kulturmiljövårdens intressesfär.

Värdefull bebyggelse kan avse såväl hela bebyggelsemiljöer som enskilda byggnader och urval kan ske utifrån ett nationellt som lokalt perspektiv.

Kunniga och intresserade ägare och brukare ger det bästa skyddet för en byggnad. Indikatorn visar dock det formella skyddet, vilket också är avsikten med delmålet.

Huvuddelen av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bör skyddas av kommunerna genom Plan- och bygglagen. Idag saknas emellertid såväl en heltäckande identifiering av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som uppgifter om det totala antalet skyddade byggnader (oavsett skyddsform) i länet.

Områdesbestämmelser för kulturmiljöer

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *antalet områdesbestämmelser för bevarande av kulturmiljöer*.

För begränsade områden av kommunen som inte omfattas av detaljplan får områdesbestämmelser antas, om det behövs för att syftet med översiktsplanen skall uppnås eller för att säkerställa att riksintressen enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken tillgodoses (PBL 1 kap. 3 § 3 stycket).

Huvuddelen av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bör kunna skyddas av kommunerna genom Plan- och bygglagen. Idag saknas emellertid såväl en heltäckande identifiering av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som uppgifter om det totala antalet skyddade byggnader (oavsett skyddsform) i länet

Datainsamling

Idag finns ingen tillgänglig statistisk över antalet områdesbestämmelser för kulturmiljöer.

Alla antagna områdesbestämmelser finns tillgängliga i planfunktions arkiv på Länsstyrelsen i Skåne län. Rutinen är, liksom för detaljplaner, att innan en områdesbestämmelse fastställs i kommunen går den till planfunktionen. Om handläggaren bedömer att det rör kulturmiljövärden går den på remiss till kulturmiljöfunktionen.

I ovanstående projekt Räkna Q/q i detaljplan bör ingå att titta på områdesbestämmelser för kulturmiljöer. Projektet bör resultera i ett underlag med antalet Q/q men också antalet områdesbestämmelser vid projekttidens slut och ska utgöra ett grundmaterial för kommande uppföljning.

För den därefter årliga uppgiften att räkna antalet områdesbestämmelser för kulturmiljö krävs en översyn av rutinerna kring planärenden för att hitta en möjlighet att på enklaste sätt inrapportera. Ärendemängden uppskattas dock till ett fåtal, cirka 50 per år. För översyn av rutiner, se alternativ under Räkna Q/q.

Presentation

Länsstyrelsen ansvarar för sammanställning, analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal.

Länsstyrelsen i Skåne län kan länka från till presentationen på miljömålsportalen www.miljomal.nu.

Analys

Antalet ärenden för områdesbestämmelser, uppskattningsvis färre än 50 årligen, är relativt lätt att hantera. Det bör då inte behövas så stor insats för en generell analys av indikatorn.

Det är dock av största vikt att få ett grundmaterial att utgå ifrån, vilket skulle kunna sammanställas i ett projekt som Räkna Q/q i detaljplan.

Text till hemsidan, Skåne

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse är inget definitivt begrepp som kan avgränsas en gång för alla. Tidens gång, rivningar och förändringar gör att tidigare vanliga byggnadskategorier blir sällsynta och tillmäts ett större värde. Samhällsförändringar och ändrade synsätt medför förskjutningar inom kulturmiljövårdens intressesfär.

Värdefull bebyggelse kan avse såväl hela bebyggelsemiljöer som enskilda byggnader och urval kan ske utifrån ett nationellt som lokalt perspektiv.

Kunniga och intresserade ägare och brukare ger det bästa skyddet för en byggnad. Indikatorn visar dock det formella skyddet, vilket också är avsikten med delmålet.

Huvuddelen av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bör skyddas av kommunerna genom Plan- och bygglagen. Idag saknas emellertid såväl en

heltäckande identifiering av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som uppgifter om det totala antalet skyddade byggnader (oavsett skyddsform) i länet.

Rivningsförbud i detaljplan

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *hur frekvent kommunerna använder rivningsförbud i detaljplan.*

I 5 kap 7 § PBL ges möjligheten att i detaljplan införa skyddsbestämmelser och rivningsförbud för byggnader (även tomter) som avses i 3 kap 12 § PBL.

Ett rivningsförbud pekar på någon typ av skydd, men är inte lika stark som ett skydd genom Q eller q i detaljplan eller byggnadsminne.

Datainsamling

Boverket ansvarar för datainsamlingen för indikatorn. Genom den årliga Bostadsmarknadsenkäten till Sveriges alla kommuner lämnas uppgifter till underlaget.

Presentation

Boverket ansvarar för analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Hela landet*. Även *Text till hemsidan, Fördjupning* förvaltas av Boverket. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska sammanställa och analysera indikatorn utifrån ett skånskt perspektiv, vilket ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys

I den årliga Bostadsmarknadsenkäten uppger kommunen om och i vilken grad rivningsförbud förekommer i detaljplan/områdesbestämmelser för att skydda kulturhistorisk bebyggelse. Det är inte exakta antalet rivningsförbud som presenteras.

Det skulle vara möjligt att registrera rivningsförbud i detaljplan på samma sätt som q i detaljplan, se ovan. Då skulle indikatorn istället kunna visa antalet byggnader med rivningsförbud. Bedömningen är dock att med nuvarande datainsamling är en sådan beteckning på indikatorn ej möjlig.

Text till hemsidan, Skåne

Endast 3 av Skånes 33 kommuner, det vill säga 9 %, uppger 2004 att rivningsförbud i detaljplan/områdesbestämmelser för att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse förekommer för ett flertal byggnader. Hela 9 kommuner, det vill säga 27 %, uppger att rivningsförbud ej förekommer. Resterande antalet kommuner, 21 stycken, uppger att rivningsförbud endast har använts för enstaka byggnader.

Jämfört med 2003 visar dock siffrorna att några kommuner som tidigare inte använt möjligheten med rivningsförbud gjort det för enstaka byggnader 2004. Men andra ord är tendensen en svag ökning av användning av rivningsförbud. Dock begränsas användningen till enstaka byggnader. Antalet kommuner som använder rivningsförbud för flertalet byggnader har inte ökat från 2003 till 2004.

Den fysiska planeringen är ett viktigt styrmedel för att kunna uppnå en god bebyggd miljö. Idag förstörs stora delar av det byggda kulturarvet successivt genom rivning eller okänsliga ombyggnader. Även tätortsutbyggnad och förändringar inom infrastruktur, jordbruk och industri utsätter byggnader och kulturlandskapet för ett stort förändringstryck.

Miljömålet Levande sjöar och vattendrag är uppdelat i flera delmål för Skåne. De delmål som har tydlig koppling till kulturmiljö är:

Skydd av natur- och kulturmiljöer samt restaurering av skyddsvärda vattendrag, delmål 1 och 2

Senast år 2005 skall berörda myndigheter ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver långsiktigt skydd i eller i anslutning till sjöar och vattendrag. Senast år 2010 skall minst hälften av de skyddsvärda miljöerna ha ett långsiktigt skydd.

Senast år 2005 skall berörda myndigheter ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för restaurering av Sveriges skyddsvärda vattendrag eller sådana vattendrag som efter åtgärder har förutsättningar att bli skyddsvärda. Senast till år 2010 skall minst 25 procent av de värdefulla eller potentiellt skyddsvärda vattendragen ha restaurerats.

För delmål 1 och 2 finns följande åtgärder med koppling till kulturmiljö:

- 1.** Underlag tas fram till en bevarande- och åtgärdsstrategi för särskilt skyddsvärda miljöer i sjöar och vattendrag. Utifrån bevarandestrategin identifieras prioriterade områden i behov av skydd, restaurering och av åtgärdsprogram.
- 2.** Minst hälften av de särskilt skyddsvärda natur- och kulturmiljöerna skyddas. Minst 25 procent av de värdefulla eller potentiellt skyddsvärda vattendragen som är i behov av restaurering åtgärdas. Exempel på restaureringsåtgärder är utrivning av vandringshinder, byggande av vattenvägar, återmeandring av vattendrag, bevarande av flodkräfta inom upprättade skyddsområden, återutplantering av utrotade eller hotade arter som mal och flodpärlmussla samt restaurering av fornlämningar, bebyggelse och landskap.
- 3.** En utvärdering av tillämpningen av strandskyddet genomförs.

4. De mest värdefulla vattendragen inventeras fortlöpande för att peka ut värdefulla biotoper och kulturmiljöer.
5. Inför exploatering av särskilt känsliga vattendrag, till exempel vid vägdragningar eller byggande av minikraftverk, krävs vid behov att inventeringar av natur- och kulturmiljöer längs vattendraget genomförs.
6. Vattenhinder utan vattendomar identifieras i värdefulla vattendrag och i särskilt prioriterade fall begärs det att de rivs ut.
9. Vägpasager över särskilt värdefulla vattendrag som utgör vandringshinder för fiskar och andra vattenorganismer identifieras samt åtgärdas. Alla åtgärder vidtas med kunskap och respekt för befintliga natur- och kulturvärden.

Underlag och åtgärds- och bevarandestrategi

Innan arbetet med indikatorer kan påbörjas måste material sammanställas och en regional åtgärds- och bevarandestrategi utformas. Det arbetet fungerar sedan som ett underlag för det följande arbetet med uppföljning av miljömålen Levande sjöar och vattendrag.

Underlaget ska, utifrån kulturmiljösynpunkt, innehålla:

- data från riksintressen för kulturmiljövård, Regionalt kulturmiljöprogram för Skåne, kulturresevat, fornlämningar, ängs- och betesmarksinventeringen och byggnadsminnen ingå
- bevarande- och åtgärdsstrategi för särskilt skyddsvärda miljöer
- områden i behov av skydd och restaurering vara identifierade och **prioriterade** (utifrån bevarande- och åtgärdsstrategin)

Insamlingen och analysen av det regionala underlaget skall samordnas med naturvården. Insamlingen av data kommer med största sannolikhet att visa på ett behov av ytterligare kunskap, något som bör fångas upp i projekt på kulturmiljösektionen.

Då alla ovanstående data finns tillgängliga digitalt på länsstyrelsen är datainsamlingen enkel. I analys i GIS ska de objekt som ligger i anslutning till sjöar och vattendrag (särskilt GIS-tema) väljas ut. Dessutom finns regionala inventeringar över vattenanknutna företeelser som broar och kvarnar.

Utöver data på regional nivå finns även kommunala program i en del av Skånes kommuner. Dessa är på sådan nivå att de är möjliga att ta med som underlag. En nackdel är att de inte är digitala, en annan att det blir en geografisk skevhet då endast ett fåtal kommuner har aktuella kulturmiljöprogram.

Data som Q/q i detaljplan, områdesbestämmelser för kulturmiljöer och rivningsförbud i detaljplan anses inte vara krav i ett underlag av den här typen, men kan fungera som komplement och underlag vid inventering.

I dagsläget omfattas olika typer av vattenbiotoper redan av vissa skyddsformer som till exempel biotop- och strandskydd, djurskyddsområden, naturreservat och Natura 2000 områden. När det gäller åtgärdsplaner i länet är arbetet med en kommunal plan för Råån påbörjat i Helsingborg.

För närvarande finns inga samlade bedömningar om hur till exempel ett vattendrag utefter hela sin sträckning påverkas av olika faktorer. Detta kan gälla vattenuttag sommartid för konstbevattning, eller biotopförluster som skett genom åren. Kunskapsunderlaget behöver kompletteras på många områden.

Inventerade sjöar och vattendrag

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *antalet sjöar samt längd och antal vattendrag som är inventerade*.

Ovanstående underlag med åtgärds- och bevarandestrategi utgör en förutsättning för uppföljningen av antalet inventerade vattendrag.

För att indikatorn ska vara relevant krävs en definition på vad som menas med inventering i detta sammanhang. Data i form av skyddsvärda kulturmiljöer, se ovan, utgör inte tillräckligt med information för att räknas som inventering.

För att ett vattendrag eller en sjö ska räknas som inventerat krävs:

- Erforderligt underlag
- Inventering enligt särskilt utformad mall
- Besök i fält
- Slutrapportering

Datainsamling

Det är Länsstyrelsen som samlar in data för indikatorn. Då slutrapportering är förutsättningen för om en inventering är utförd eller ej, består datainsamlingen av

antalet inventerade sjöar och vattendrag av att kontrollera antalet slutrapporteringar. För detta beräknas tidsåtgången vara marginell. Till detta bör tillföras sträckan vid inventerade vattendrag.

Presentation

Varje länsstyrelse ansvarar för datainsamling, sammanställning och analys av indikatorn. Dataunderlaget ska förmedlas till miljömålsportalen och RUS/GUS. Sammanställning och analys ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys

Det är av stor vikt att inventeringen av den kulturhistoriska miljön inte enbart behandlar miljöer som traditionellt uppmärksammats inom kulturmiljövården. I *Kulturvården vid sjöar och vattendrag i Skåne* föreslås en tematisk indelning av anläggningar i kraft och reglering, broar, översilning, industri, gods och gårdar, byar och städer, kyrkor, rekreation och fritid, vattentäkt och rening och slutligen fiske och sjöfart.

Beroende på om inventeringen ska utföras gemensamt för natur- och kulturvården eller ej kan det förekomma antingen en gemensam slutrapportering eller en slutrapportering för varje ämnesdel.

Hemsidan, Skåne

I dagsläget omfattas olika typer av vattenbiotoper redan av vissa skyddsformer som till exempel biotop- och strandskydd, djurskyddsområden, naturreservat och Natura 2000 områden. När det gäller åtgärdsplaner i länet är arbetet med en kommunal plan för Råån påbörjat i Helsingborg.

För närvarande finns inga samlade bedömningar om hur till exempel ett vattendrag utefter hela sin sträckning påverkas av olika faktorer. Detta kan gälla vattenuttag sommartid för konstbevattning, eller biotopförluster som skett genom åren. Kunskapsunderlaget behöver kompletteras på många områden.

Sjöar och vattendrag med åtgärdsprogram

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *antalet inventerade sjöar och vattendrag som har åtgärdsprogram*.

Ovanstående underlag med åtgärds- och bevarandestrategi tillsammans med ovanstående indikator inventerade sjöar och vattendrag utgör tillsammans förutsättningarna för att indikatorn antalet sjöar och vattendrag med åtgärdsprogram är möjlig att mäta.

För att en sjö eller ett vattendrag ska räkas ha åtgärdsprogram krävs att det innehåller:

- Erforderligt underlag och inventering
- Åtgärdsprogram enligt särskilt utformad mall
- Skriftlig sammanställning

Datainsamling

Det är Länsstyrelsen som samlar in data för indikatorn. Då ovanstående punkt med skriftlig sammanställning är krav på om det finns åtgärdsprogram eller ej består datainsamlingen av att räkna antalet skriftliga sammanställningar. För detta beräknas tidsåtgången vara marginell.

Åtgärdsprogrammen ska vara samlade åtgärder för både natur- och kulturvärden. Således ska den skriftliga sammanställningen redovisa båda ämnesdelarna. Indikatorn visar med andra ord både natur- och kulturmiljöuppföljning.

Presentation

Varje länsstyrelse ansvarar för datainsamling, sammanställning och analys av indikatorn. Dataunderlaget ska förmedlas till miljömålsportalen och RUS/GUS. Sammanställning och analys ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys

Det är av största vikt att både natur- och kulturmiljövärden presenteras i åtgärdsprogrammet och att det råder en samstämmighet om vilka åtgärder som krävs och hur de ska utföras.

Hemsidan, Skåne

Text till hemsidan för Skånes miljömål publiceras i samband med att indikatorn sätts i drift.

Restaurerade vattendrag

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *antalet sjöar samt antalet och längd vattendrag som är restaurerade.*

Ovanstående underlag med åtgärds- och bevarandestrategi tillsammans med ovanstående indikatorer, inventerade sjöar och vattendrag och sjöar och vattendrag med åtgärdsprogram utgör en förutsättning för uppföljningen av antalet restaurerade vattendrag.

För att ett vattendrag ska vara restaurerat krävs:

- Erforderligt underlag, inventering, åtgärdsprogram
- Slutrapportering med plan för uppföljning

Datainsamling

Det är Länsstyrelsen som samlar in data för indikatorn. Då ovanstående punkt med skriftlig sammanställning är krav på om det finns åtgärdsprogram eller ej består datainsamlingen av att räkna antalet skriftliga sammanställningar. För detta beräknas tidsåtgången vara marginell.

Restaurerade vattendrag ska vara samlade åtgärder för både natur- och kulturvärden. Således ska den skriftliga sammanställningen redovisa båda

ämnesdelarna. Indikatorn visar med andra ord både natur- och kulturmiljöuppföljning.

Presentation

Varje länsstyrelse ansvarar för datainsamling, sammanställning och analys av indikatorn. Dataunderlaget ska förmedlas till miljömålsportalen och RUS/GUS. Sammanställning och analys ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålsportalen.

Analys

Denna indikator visar vilka direkta effekter ovanstående indikatorer har i landskapet. Tidigare prioriteringar medför vilka sjöar och vattendrag som åtgärdas och det är respektive åtgärdsprogram som utformar vilka åtgärder som krävs.

Det är av största vikt att både natur- och kulturmiljövärden presenteras i åtgärdsprogrammet och att det råder en samstämmighet om vilka åtgärder som krävs och hur de ska utföras. Antalet restaurerade sjöar och vattendrag visar resultatet.

För att kunna svara jakande på om en sjö eller ett vattendrag är restaurerat krävs en slutrapportering med redovisning över vad som åtgärdats. Men som ofta vid restaureringar krävs insatser under en lång period. Det är därför av stor vikt att en slutrapport även innehåller en plan för uppföljning, när eventuella röjningar är lämpliga eller när andra insatser krävs.

Hemsidan, Skåne

Text till hemsidan för Skånes miljömål publiceras i samband med att indikatorn sätts i drift.

Skyddade sjöar och vattendrag

Förutsättningar och definitioner

Indikatorn visar *antalet sjöar samt antalet och längd vattendrag som är skyddade*.

Ovanstående underlag, där områden i behov av skydd och restaurering är identifierade och prioriterade, vattendrag inventerade, har åtgärdsprogram och är restaurerade utgör alla grunden för vilka områden som ska skyddas. Ett område behöver dock inte vara restaurerat för att vara skyddat.

Innan indikatorn kan sättas i drift krävs en definition av vad som avses med skydd i det här sammanhanget. På www.miljomal.nu representeras idag skyddade områden endast av antal biotopskydd, kulturresevat och naturresevat med uttalat syfte att bevara vattenmiljöer.

Datainsamling

Det är Naturvårdsverket som hittills samlat in data för indikatorn. Presentationen är dock begränsad till naturresevat, kulturresevat och biotopskydd (hämtat från Skogsvårdsstyrelsen) med syfte att bevara vattenmiljöer. Länsstyrelsen behöver inte lägga några resurser på datainsamling i dagsläget.

Presentation

Naturvårdsverket ansvarar för analys och presentation av indikatorn, se rubrik *Text till hemsidan, Hela landet*. Även *Text till hemsidan, Fördjupning* förvaltas av Boverket. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska sammanställa och analysera indikatorn utifrån ett skånskt perspektiv, vilket ska presenteras enligt nedanstående rubrik *Text på hemsidan, Skåne*. Presentationen visas på www.miljomal.se

Länsstyrelsen i Skåne län ska länka från sidan med Skånes miljömål www.m.lst.se/skanesmiljomal till presentationen på miljömålportalen.

Analys

Som indikatorn presenteras idag utgörs skyddet endast av tre skyddsformer. Det underlag som ska sammanställas för åtgärder, inventeringar och restaureringar bör utgöra en grund för skydd även på kommunal nivå, istället för att begränsas till naturreservat, kulturresevat och biotopskydd. Det behövs också en utvärdering av tillämpningen strandskyddet, vilket är en av åtgärderna som Länsstyrelsen i samarbete med kommunerna ska genomföra senast år 2005.

Text till hemsidan, Skåne

De värdefulla natur- och kultur miljöer som behöver åtgärdsplaner och ett långsiktigt skydd i eller i anslutning till sjöar och vattendrag är inte utpekade. För identifieringen måste en sammanställning av olika informationskällor göras. Informationen finns eller tas fram av många aktörer som till exempel vattendragsförbund, kommuner och länsstyrelsen. Först när informationen är sammanställd och utvärderad kan åtgärdsprogram för de värdefulla miljöerna tas fram.

Skyddet av sjöar och vattendrag har länge eftersatts i Sverige, men behovet är nu uppmärksammat. Skydd av limniska miljöer kan vara komplicerat då markägarna ofta är många och de traditionella skyddsformerna inte alltid lämpliga. Erfarenheterna av hur skyddet skall genomföras är därmed begränsade. Under 2002 ökade antalet skyddade områden med uttalat limniska syften marginellt. Tempot behöver öka, men det är för tidigt att utvärdera möjligheterna att uppnå målet.

Inom Natura 2000 (ett nätverk av områden som EU-länderna kommit överens om att skydda) har Sverige pekat ut ca 750 områden med limniska naturtyper. Habitatdirektivets införlivande i miljöbalken innebär att områdena har ett relativt långtgående skydd. Natura 2000 har därmed påskyndat arbetet med skydd av sjöar och vattendrag. Natura 2000 områdena skall säkerställas med "nödvändiga bevarandeåtgärder" vilket innebär att de flesta områden kommer att bli föremål för någon typ av områdesskydd eller annan bevarandeåtgärd i form av planering, avtal, certifiering eller motsvarande. Många större vattendrag inom Natura 2000 har ett ensidigt skydd mot utbyggnad av vattenkraft (MB 4:6), även i dessa områden finns behov av kompletterande bevarandeåtgärder för att skydda bl a strandmiljöer.

I dagsläget omfattas olika typer av vattenbiotoper redan av vissa skyddsformer som till exempel biotop- och strandskydd, djurskyddsområden, naturreservat och

Natura 2000 områden. När det gäller åtgärdsplaner i länet är arbetet med en kommunal plan för Råån påbörjat i Helsingborg.

För närvarande finns inga samlade bedömningar om hur till exempel ett vattendrag utefter hela sin sträckning påverkas av olika faktorer. Detta kan gälla vattenuttag sommartid för konstbevattning, eller biotopförluster som skett genom åren. Kunskapsunderlaget behöver kompletteras på många områden.

Senast år 2010 ska minst hälften av de regionala skyddsvärda miljöerna ha ett långsiktigt skydd. För närvarande är ingen sammanställning påbörjad, men många områden som omfattas av olika skyddsformer till exempel naturreservat, har idag ett skydd.

Diskussion

Rapporten presenterar ett flertal indikatorer som är av högsta prioritet för uppföljning av miljömålen God bebyggd miljö och Levande sjöar och vattendrag. En del av de presenterade indikatorerna har redan satts i drift eller kan så göras med liten arbetsinsats. Andra kräver mer arbete initialt.

De indikatorer som har satts i drift är:

- Kommunala kulturmiljöprogram (centralt)
- Byggnadsminnen (centralt)
- Skyddade sjöar och vattendrag (centralt)

De indikatorer som kan sättas i drift med en liten insats är:

- Antikvarisk kompetens i kommunen
- Rivningsförbud i detaljplan

De indikatorer som kräver mer arbete initialt är:

- Riksintressen som omfattas av detaljplan, områdesbestämmelser eller kulturresevat
- Områden karterade genom byggnadsinventeringar
- Q/q i detaljplan
- Områdesbestämmelser för kulturmiljöer
- Inventerade vattendrag (underlag krävs)
- Vattendrag med åtgärdsprogram (underlag krävs)
- Restaurerade vattendrag (underlag krävs)

De föreslagna kulturmiljöindikatorerna ska publiceras på hemsidan för Skånes miljömål, www.m.lst.se/skanesmiljomal. Den DPSIR-modell (drivkraft, påverkan, status, inverkan, respons) som presenteras på Skånes miljömålportal, www.miljomal.nu, bör användas.

I arbetet med att sammanställa kulturmiljöindikatorer för God bebyggd miljö och Levande sjöar och vattendrag har en grund skapats för ett fortsatt arbete för återstående miljömål med koppling till kulturmiljö. Det är av största vikt att ett liknande arbete genomförs också för dessa miljömål.

Miljömålsenkät

I den årliga Bostadsmarknadsenkäten som skickas från Boverket till Sveriges samtliga kommuner ställs frågor gällande bostadsmarknad i viss mån också planeringsunderlag. Utformningen av enkäten medför dock att endast bostadsfrågor ska tas upp.

Modellen för detta bör dock vara möjlig att använda även i andra sammanhang. Ett första önskemål är att detta ska skötas centralt, via Boverket eller Riksantikvarieämbetet, men i avvaktan på ett sådant uppdrag kan Länsstyrelsen utforma en regional enkät för sin uppföljning. Genom utskick till Skånes kommuner, där definitioner med mera tydligt framgår, finns en möjlighet till uppföljning av inte bara kulturmiljöer utan också andra indikatorer inom andra delar av miljömålen.

En enkät kan vara en grundsten i den årliga uppföljningen av kulturmiljövården. Enkäten ska då formuleras utifrån de kulturindikatorer Länsstyrelsen i Skåne län prioriterat i sin uppföljning av miljömålen så att enkäten fungerar som en typ av datainsamling. För verifiering och kontroll av inlämnade uppgifter kan enkätsvaren kompletteras med telefonsamtal och förtydliganden. *En årlig sammanställning och analys av enkätsvaren medför även möjligheter till omvärldsbevakning inom området.*

Referenser

Beslut om indikatorer för delmål 2 miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, diarienummer 214-2852/2004. Boverket

Bostadsmarknadsenkäten 2004. Ett urval av sammanfattande tabeller från BME2004, Skåne län. Boverket och Länsstyrelsen februari 2004

Förslag till indikatorer för God bebyggd miljö, mötesanteckningar 2004-02-03, kompletterat 2004-02-27. Boverket, Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserepresentant och RUS

Förslag till kulturmiljövårdens indikatorer för miljömålsuppföljningen – underlag och genomgång, Riksantikvarieämbetet 2004

God bebyggd miljö - underlagsrapport från Bebyggelsegruppen maj 2002, Länsstyrelsen i Skåne län

Indikatorer för kulturhistorisk bebyggelse. Rapport om miljömålsuppföljning inom miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Länsstyrelsen Halland 2002:23

Indikatorer för kulturhistorisk bebyggelse del II, Riksintressen. Rapport om miljömålsuppföljning inom miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Länsstyrelsen Halland 2002:33

Indikatorer för levande kust och skärgård, Etapp 2 Riksantikvarieämbetet 2003

Miljömålsuppföljning, Karaktärsdrag och bebyggelsemönster. Redovisning av Etapp 1. Riksantikvarieämbetet PM 2002:1

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Delmål 2 – Underlagsrapport till fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet. Boverket 2003

Kulturmiljöindikatorer. En utvärdering av 20 metodstudier och 140 indikatorer för miljömålsuppföljningen. Föreningen Sveriges Länsantikvarier & RUS 2004-11-25

Kulturvärden vid sjöar och vattendrag i Skåne. Rapport 2003:27 Regionmuseet i Skåne/Länsantikvarien i Kristianstad

Lag (1988:950) om kulturminnen m. m.

Levande sjöar och vattendrag – underlagsrapport från Vattengruppen maj 2002,
Länsstyrelsen i Skåne län
Miljöbalk (1998:808)

Planeringsunderlag. Delmål 1 – Underlagsrapport till fördjupad utvärdering av
miljömålsarbetet. Boverket 2003

Plan- och bygglag (1987:10)

Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram. Skåne i utveckling 2003:62.
Länsstyrelsen i Skåne län

Uppföljningsprogram för Skåne 2002-2004, Uppföljning av miljömålen,
Länsstyrelsen i Skåne län 2002-02-27

Vägledning för God bebyggd miljö – kulturmiljöaspekterna. Länsstyrelsen i
Skåne län ISBN 91-85363-07-3

www.rus.lst.se

www.miljomal.nu

Indikatorer i olika presentationer och rapporter

Nedan följer de kulturmiljöindikatorer som behandlats i olika rapporter och gruppdiskussioner och som legat till grund för prioritering av kulturmiljöindikatorer på Länsstyrelsen i Skåne län.

God bebyggd miljö

Länsstyrelsens Bebyggelsegrupp

I *God bebyggd miljö - underlagsrapport från Bebyggelsegruppen maj 2002*, Länsstyrelsen i Skåne län föreslås följande indikatorer för kulturmiljö:

- Hur hanteras de i kommunala program utpekade miljöerna och har miljöerna knutits till någon lagstiftning?
- Hur många detaljplaner som skyddar kulturarvet har gjorts senaste x år (i x antal kommuner)
- Hur mycket av bebyggelsen är juridiskt oskyddad?
- Hur många rivningslov har givits senaste x åren (i x antal kommuner) och hur gammal var bebyggelsen?
- Hur många kommuner har stadsarkitekt?
- Hur många kommuner har antikvarisk kompetens (och vilken inriktning på kompetensen)?
- I hur många kommuner finns det bidrag till vård av äldre bebyggelse och/eller miljöpris; vad premieras, hur är fördelningen, vem avgör?
- Hur hanteras byggnadsminnen av stat, kommun och allmänhet?
- Vilken juridisk efterföljd har brott mot KML, PBL etc. fått och hur drivs dessa ärenden?

Utvärdering på uppdrag av Sveriges Länsantikvarieförening

I rapporten *Kulturmiljöindikatorer – en utvärdering av 20 metodstudier och 140 indikatorer för miljömålsuppföljningen* utförd på uppdrag av Sveriges Länsantikvarieförening sammanställs de föreslagna eller antydda indikatorer som framarbetats i olika projekt inom ramen för RUS (mm??). De olika indikatorerna listades enligt olika kategorier:

Indikatorer rimliga att testa/utveckla inom utvärderingen

Antikvarisk kompetens i kommunen

Kommunernas tillgång till kulturmiljöprogram

Indikatorer i RUS eller föreslagna för RUS som presenteras på www.miljomal.nu i det gemensamma uppföljningssystemet GUS

Antalet skyddade byggnader enligt KML (borde kompletteras med skyddad bebyggelse enligt PBL)

Antalet kulturmiljöprogram

Antalet bevarandeprogram

Antalet program för parker/grönområden (GUS....)

Antal rivna lägenheter i flerbostadshus efter 1950

Antal handlingsprogram för säkerställande av kulturhistoriskt värden.

Indikatorer intressanta ur kulturmiljösynpunkt och som bör utvecklas

Antalet Q/q i detaljplaner

Antalet områdesbestämmelser för kulturmiljöer

Antalet öp och föp med kulturmiljöer med åtgärder/riktlinjer

Antalet kulturhistoriskt värdefulla fastigheter

Andel kulturhistoriskt värdefulla fastigheter med långsiktigt skydd

Antalet inventerade fastigheter

Inventeringarnas ålder

Andel total- selektiv och kategoriinventeringar

Antalet skyddsbestämmelser i RI-områden för kulturmiljövärden

Antalet byggnader uppförda före 1950 som rivits

Antalet rivningslov för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Antal/andel byggnader/områden med skyddsbestämmelser

Antal/andel planer med rivningsförbud

Antal/andel byggnader/områden med rivningsförbud

Antal/andel planer med förhöjd bygglovsplikt

Antal/andel planer byggnader/områden med varsamhetsbestämmelser

Antal/andel byggnader/områden med varsamhetsbestämmelser

Antal skyddade byggnader enligt BL/BS

Andel skyddade byggnader enligt PBL

Andel av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som omfattas av program för bevarande av de kulturhistoriska värdena

Uppföljningsprogram för Skåne 2002-2004

Enligt uppföljningsprogram för Skåne 2002-2004 finns flera indikatorer föreslagna för God bebyggd miljö, en del men anknytning till kulturmiljö.

- Antal äldre byggnader som har rivits efter rivningslov
- Antal byggnadsminnen
- Antal byggnader som har registrerats i byggnadsregistret
- Antal skyddade kulturmiljöer och byggnader
- Antal rivningsförbud

www.rus.lst.se

På RUS, regionalt uppföljningssystem, hemsida finns följande kulturmiljöindikatorer för God bebyggd miljö:

- Antal byggnadsminnen
- Rivna bostäder (struken)
- Kommunala kulturmiljöprogram (som är inarbetade i ÖP)
- Kommunala program för estetiska och arkitektoniska värden (som är inarbetade i ÖP) *Hör till planfunktionens uppföljning!*
- Kommunala rivningsförbud

www.miljomal.nu

På miljömålsportalen, www.miljomal.nu, finns följande kulturmiljöindikatorer för God bebyggd miljö:

- Byggnadsminnen
- Kommunala program för kulturmiljöer

Indikatorer för kulturhistorisk bebyggelse i Halland

I rapporten Indikatorer för kulturhistorisk bebyggelse från Hallands läns museer, Landsantikvarien och Länsstyrelsen Halland, kulturmiljöfunktionen har 21 mätbara indikatorer utpekats, men menar att alla inte kan användas i miljömålsuppföljningen. (de med * föreslagna att prioriteras):

- Antalet fastigheter i kommunen
- Antikvarisk kompetens i kommunens förvaltning*
- Antal remisser angående kulturhistorisk värdefull bebyggelse
- Tid för antikvariska frågor i bygglovsprocessen
- Antal byggnader uppförda före 1950 som rivits*
- Antalet fastigheter i detaljplaner
- Antalet fastigheter i detaljplaner upprättade efter 1987
- Antal Q/q i detaljplaner* och
- antalet områdesbestämmelser för kulturmiljöer*
- Antalet ÖP och fördjupade ÖP som tar upp kulturmiljöer och anger åtgärder och riktlinjer för hur värdena ska tillgodoses*
- Antalet byggnader skyddade enligt KML*
- Antalet skyddsbestämmelser i områden av riksintresse för kulturmiljövården
- Antalet kommuner med KMVprogram (och KMVprogram äldre än 10 år)*
- Antal fastigheter i KMVprogram
- Antalet bevarandeprogram (och bevarandeprogram äldre än 10 år)*
- Antalet fastigheter i bevarandeprogram
- Antalet kulturhistoriskt värdefulla fastigheter
- Andel kulturhistoriskt värdefulla fastigheter med långsiktigt skydd*
- Antalet inventerade fastigheter*

- Inventeringarnas ålder
- Andel total-, selektiv och kategoriinventeringar

Boverket (i samarbete med Riksantikvarieämbetet)

I *Beslut om indikatorer för delmål 2 under miljö kvalitetsmålet God Bebyggd miljö* redovisas följande indikatorer för uppföljning centralt:

- Antal byggnader skyddade som byggnadsminnen
- Antal kommuner som har dokument som fyller funktionen av ett kulturmiljöprogram
- Antal byggnader skyddade genom rivningsförbud enligt Plan- och bygglagen

Förutom ovan nämnda indikatorer ska från och med 2005 följande indikatorer användas:

- Andel av områden av riksintresse för kulturmiljövården som omfattas av detaljplan, områdesbestämmelser eller kulturresevat
- Omfattningen av områden karterade genom byggnadsinventeringar

Levande sjöar och vattendrag

Länsstyrelsens Vattengrupp

I *Levande sjöar och vattendrag – underlagsrapport från Vattengruppen maj 2002*, Länsstyrelsen i Skåne län redovisas följande indikatorer som kan ha koppling till kulturmiljövården:

- Antal nya ytvattenpassager
- Antal intrång i strandskyddsområden
- Antal, yta och längd på åtgärdade vattenlokaler med avseende på punktutsläpp, dämmen, diken, bottnar, rätningar, skydds zoner
- Antal och yta av nybyggda dammar?

Utvärdering på uppdrag av Sveriges Länsantikvarieförening

I rapporten *Kulturmiljöindikatorer – en utvärdering av 20 metodstudier och 140 indikatorer för miljömålsuppföljningen* utförd på uppdrag av Sveriges Länsantikvarieförening sammanställs de föreslagna eller antydda indikatorer som framarbetats i olika projekt inom ramen för RUS (mm??).

- Förändring av antal kategoriinventeringar (kvarnar, dämmen) över tid

www.rus.lst.se

På RUS, regionalt uppföljningssystem, hemsida finns följande kulturmiljöindikatorer för God bebyggd miljö:

- skyddade sjöar och vattendrag

www.miljomal.nu

På miljömålsportalen, www.miljomal.nu, finns följande kulturmiljöindikatorer för God bebyggd miljö:

- skyddade sjöar och vattendrag

Uppföljningsprogram för Skåne 2002-2004

Enligt uppföljningsprogram för Skåne 2002-2004 finns flera indikatorer föreslagna för Levande sjöar och vattendrag, en del men anknytning till kulturmiljö.

- Skyddade sjöar och vattendrag
- Restaurerade vatten

Riksantikvarieämbetet

I *Förslag till kulturmiljövårdens indikatorer för miljömålsuppföljningen – underlag och genomgång* föreslås följande indikatorer för Levande sjöar och vattendrag:

- Antal sjöar och vattendrag och anslutande miljöer fördelat på skyddsform och typ av biotop och miljö
- Antal restaurerade vattendrag för naturvård, fiske och bevarande av kulturmiljö

I rapporten presenteras de kulturmiljöindikatorer för miljömålen God bebyggd miljö och Levande sjöar och vattendrag som bedöms ha högsta prioritet för uppföljning av dessa två miljömål på Länsstyrelsen i Skåne län. En del av de presenterade indikatorerna har redan satts i drift eller kan så göras med liten arbetsinsats. Andra kräver mer arbete initialt.

Varje indikator presenteras med information om förutsättningar och definitioner, datainsamling, presentation och analys. Därefter följer förslag till text som ska finnas på hemsidan för Skånes miljömål.

Ansvar för uppföljning, sammanställning och analys av dessa indikatorer ligger på Länsstyrelsen i Skåne län och ska utföras årligen.